

УДК 330.341:635

Садчиков В.С.

аспірант кафедри фінансів

Чернігівського національного технологічного університету

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ ГАЛУЗІ РОСЛИННИЦТВА В УМОВАХ ПРИСКОРЕННЯ ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

Стаття присвячена визначенню перспектив розвитку підприємств галузі рослинництва. Сформовані основні чинники інноваційно-інвестиційного розвитку підприємств галузі рослинництва. Визначено напрями реалізації державної підтримки інноваційної діяльності підприємств галузі рослинництва із врахуванням інноваційних пріоритетів розвитку аграрної галузі. Розроблена структура аграрної інноваційно-інвестиційної системи, на основі якої запропоновані етапи та зміст інноваційного процесу в галузі рослинництва.

Ключові слова: інтеграційні процеси, аграрне виробництво, підприємства галузі рослинництва, інноваційно-інвестиційний розвиток, інноваційна діяльність, аграрна інноваційно-інвестиційна система.

Садчиков В.С. ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ ПРЕДПРИЯТИЙ ОТРАСЛИ РАСТЕНИЕВОДСТВА В УСЛОВИЯХ УСКОРЕНИЯ ИНТЕГРАЦИОННЫХ ПРОЦЕССОВ

Статья посвящена определению перспектив развития предприятий отрасли растениеводства. Сформированы основные факторы инновационно-инвестиционного развития предприятий отрасли растениеводства. Определены направления реализации государственной поддержки инновационной деятельности предприятий отрасли растениеводства с учетом инновационных приоритетов развития аграрной отрасли. Разработана структура аграрной инновационно-инвестиционной системы, на основе которой предложены этапы и содержание инновационного процесса в области растениеводства.

Ключевые слова: интеграционные процессы, аграрное производство, предприятия отрасли растениеводства, инновационно-инвестиционное развитие, инновационная деятельность, аграрная инновационно-инвестиционная система.

Sadchikov V.S. PROSPECTS OF CROP ENTERPRISES IN TERMS OF ACCELERATION OF INTEGRATION PROCESSES

The development prospects of the crop industry in this article are devoted. Main factors of innovation and investment development of the crop industry are formed. The ways of implementation of public innovation support of the industry, taking into account crop innovation priorities of the agricultural sector are identified. The structure of agricultural innovation and investment system based on the proposed content and stages of the innovation process in the field of horticulture is developed.

Keywords: integration processes, farming, field crop enterprise, innovation and investment development, innovation, agricultural innovation and investment system.

Постановка проблеми. Визначення перспектив розвитку підприємств галузі рослинництва пов'язане з оцінкою інвестиційної привабливості сільського господарства в цілому і необхідністю підвищення інвестиційного іміджу аграрних підприємств.

Першочергові завдання щодо підвищення інвестиційного іміджу аграрних підприємств полягають у здійсненні таких заходів: підвищення фінансової стабільності підприємств галузі рослинництва; стимулювання процесу техніко-технологічного переоснащення виробництва; впровадження системи страхування посівів від несприятливих погодних умов та стихійних лих; створення прогресивного регіонального інвестиційного законодавства, системи мікрокредитування підприємств галузі рослинництва; освоєння сучасних кредитно-інвестиційних механізмів (лізингу, франчайзингу, венчурного інвестування); стимулювання розвитку аграрної науки.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Вивченням перспектив розвитку підприємств галузі рослинництва займалися багато вітчизняних науковців, зокрема такі, як: П.Т. Саблук, В.М. Гринькова, Н.А. Батурина, І.В. Журавкова, М.Н. Попов, Ю.А. Корчагін та інші. Однак питання щодо формування інституціонального середовища діяльності підприємств галузі рослинництва, умов інноваційно-інвестиційного розвитку, напрямів реалізації державної підтримки інноваційного процесу на підприємствах галузі рослинництва розкриті не в повному обсязі.

Постановка завдання. Для досягнення визначених цілей підприємствам галузі рослинництва необхідно реалізувати низку пріоритетних завдань:

- налагодити виробництво конкурентоспроможної інноваційної продукції за рахунок розробки продуктових інновацій;
- запровадити політику стимулювання маркетингової діяльності аграрних підприємств та проведення маркетингових досліджень ринку аграрної продукції;
- запровадити кооперування для перетворення національних аграрних компаній у транснаціональні для того, щоб забезпечити довгострокову перспективу розвитку виробництва конкурентоспроможної продукції рослинництва на світовому аграрному ринку;
- розширювати можливості транспортної інфраструктури в аграрному секторі економіки;
- сприяти розвитку геоінформаційних центрів для забезпечення відповідною інформацією виробників аграрної продукції.

Виклад основного матеріалу дослідження. У ході аналізу інноваційно-інвестиційного розвитку підприємств галузі рослинництва, який був проведений на базі статистичних даних [1], виявлені такі позитивні та негативні чинники (табл. 1).

Враховуючи ці чинники, особливу увагу слід приділити державній підтримці інноваційного розвитку підприємств галузі рослинництва, а саме етапам їх проведення (рис. 1). Також особливу увагу слід приділити здійсненню контролю за кожним з етапів, що дозволить ефективно управляти процесом інноваційного розвитку в цілому. Важливо, щоб реалізація державної підтримки виробництва продукції рослинництва проводилася як на рівні законодавчої бази, так і на рівні інноваційно-інвестиційних проектів.

Інноваційними пріоритетами розвитку підприємств галузі рослинництва доцільно назвати такі на-

Таблиця 1

Чинники інноваційно-інвестиційного розвитку виробництва продукції рослинництва

Позитивні	Негативні
Вигідне географічне положення	Високий ступінь зносу основних засобів
Кліматичні умови та екологічна ситуація	Значна енергоємність виробництва аграрного продукту
Значний інтелектуальний і кадровий потенціал, необхідний для розвитку галузі	Низький рівень державної підтримки інноваційної діяльності підприємств галузі рослинництва
Можливість виробництва аграрної продукції за конкурентоспроможними цінами	Нестабільна економічна і політична ситуація
Доступ до інформації та можливості її використання	Ризики, пов'язані з кредитуванням і особливостями виробництва інноваційного аграрного продукту
Доступ до зарубіжних аграрних інновацій	Проблемність залучення кадрів високої кваліфікації та якісних матеріальних ресурсів
Відповідність аграрних інновацій пріоритетам розвитку економіки держави	Обмежені маркетингові можливості
Підвищення економічного розвитку аграрного сектору економіки	Високі ціни на інвестиційні ресурси
Досягнення соціально-політичної стабільності аграрного сектору	Обмежений доступ до зовнішніх джерел інвестицій
Вихід на нові ринки збуту	Інфляція і диспаритет цін
Розширення та відтворення виробництва інноваційного продукту	Уповільнений темп зростання ринку
Можливість створення кластерних об'єднань і кооперативів	Залежність від природно-кліматичних умов

Рис. 1. Напрями реалізації державної підтримки інноваційної діяльності підприємств галузі рослинництва

прями, які забезпечують європейський рівень якості аграрної продукції, її конкурентоспроможність на внутрішньому і зовнішньому ринках [2]:

- розробка оптимізаційної моделі розвитку з метою сприяння комплексному освоєнню нових технологій підприємствами у процесі виробництва продукції рослинництва;

- підтримка органічних «зелених» підприємств, інноваційний розвиток яких сприятиме підвищенню обсягів виробництва продукції рослинництва високої якості і вихід цих підприємств на світовий продовольчий ринок;

- підтримка елітного насінництва і використання підприємствами високоврожайних новітніх сортів з метою підвищення ефективності виробництва продукції рослинництва;

- сприяння виробництву продукції рослинництва за рахунок раціонального розміщення посівних площ під визначені культури в системі сівозміни та застосування сучасних технологій її вирощування з метою підвищення ефективності виробництва і переробки;

- створення служб контролю якості та сертифікації вітчизняної продукції рослинництва для здій-

снення підготовки аграрних підприємств до виходу на європейський продовольчий ринок;

- підтримка економічно важливих програм розвитку вітчизняного аграрного сектору та сприяння максимально-ефективній їх реалізації на території України.

Важливим аспектом забезпечення інноваційного процесу підприємств галузі рослинництва є створення умов для їх стабільного фінансування.

Контури моделі розвитку інноваційної діяльності формуються різними інституціями регламентуючого та стимулюючого призначення [3].

За рахунок і під впливом аграрних інституцій в аграрній галузі має бути створена аграрна інноваційно-інвестиційна система (АІС).

АІС як сукупність інституцій забезпечує комплексність і системність інноваційного процесу, враховуючи його національні й галузеві особливості. Її завданням є розбудова цілісної системи зв'язків між суб'єктами, які зацікавлені у розробці та впровадженні інновацій в аграрній галузі (табл. 2).

АІС як система складається з таких підсистем:

- інноваційна підсистема, у функції якої на стадії фундаментальних досліджень входить генерація ідей, концепцій та рекомендацій тощо, що надають-

ся у вигляді інноваційного продукту, який на стадії прикладних досліджень трансформується в інноваційну продукцію у вигляді нових аграрних технологій, нових сортів рослин або рослин з поліпшеними властивостями тощо;

- інвестиційна підсистема, у функції якої входить фінансове забезпечення всіх стадій інноваційного процесу, використовуючи різні фінансові джерела, схеми інвестування та інструменти, які надає ринкова економіка;

- управлінська підсистема, у функції якої входить управління та координація науковими дослідженнями та розробками, організація ресурсного забезпечення інноваційної діяльності, реалізація інноваційного процесу у відповідності з визначеними інноваційними пріоритетами тощо. Функції управлінської підсистеми може здійснювати, наприклад, інститут сільськогосподарської мікробіології та агропромислового виробництва НААН України – єдина в Україні наукова установа, яка визначає основи державної і науково-технічної політики, координує, організовує і проводить наукові дослідження.

АІС – це сукупність взаємозалежних аграрних наукових установ і організацій, інших структур приватного й державного секторів, а також установ фі-

Таблиця 2

Структура аграрної інноваційно-інвестиційної системи

АГРАРНА ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНА СИСТЕМА (АІС)		
ПІДСИСТЕМИ АІС		
ІННОВАЦІЙНА	ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНА	УПРАВЛІНСЬКА
ЕЛЕМЕНТИ		
Інноваційні фірми, кластерні структури, стратегічні альянси; НДДКР-лабораторії. Інноваційна інфраструктура та інституції (система захисту прав власності; центри трансферу технологій, заклади профпідготовки і т. ін.)	Комерційні банки, інвестиційні фонди і компанії, система фінансування інновацій; методи, механізми і інструменти залучення коштів на проведення наукових досліджень і розробок.	Організаційно-управлінські інституції, що відповідають за визначення інноваційних пріоритетів, координацію наукових досліджень і розробок, організацію ресурсного забезпечення інноваційної діяльності.

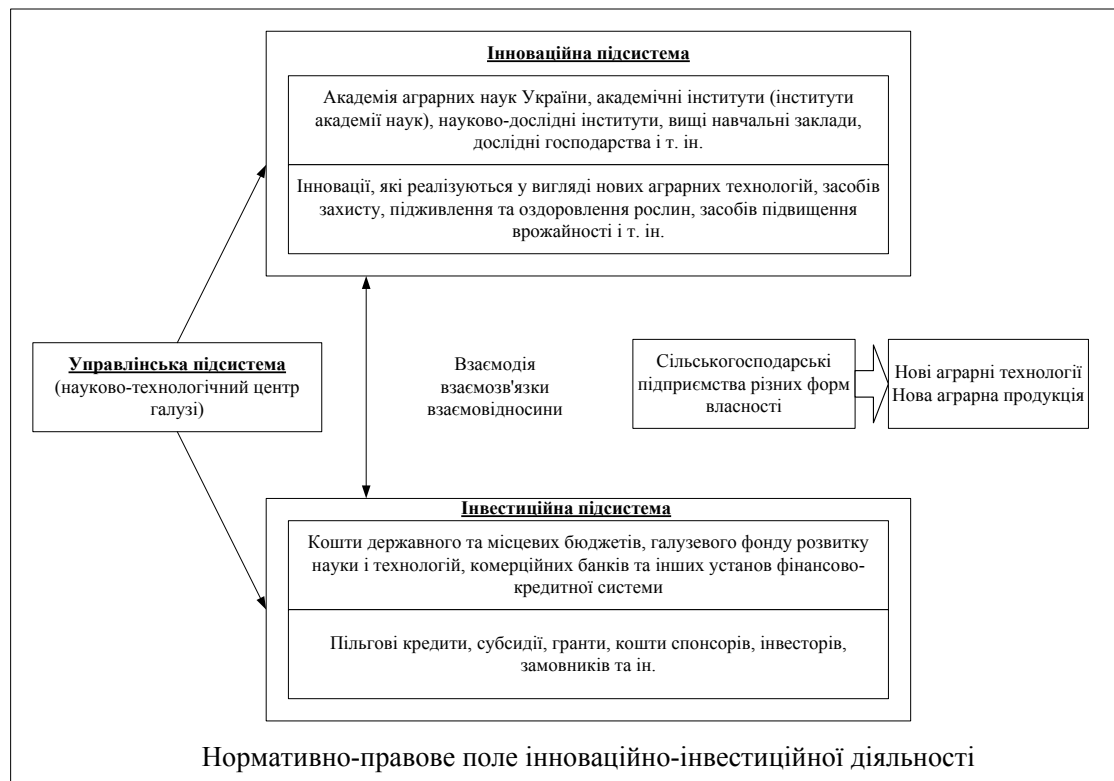

Рис. 2. Схема аграрної інноваційно-інвестиційної системи

Таблиця 3

Етапи і зміст інноваційного процесу в галузі рослинництва

Етапи	Зміст	Основні виконавці
Генерація інноваційних ідей	Проведення фундаментальних досліджень. Розробка нових напрямів наукових пошуків, створення наукових знань, інноваційних ідей, концепцій і т. ін.	Академія аграрних наук. Інститути академії наук.
Створення інновацій	Проведення прикладних досліджень і розробок. Оформлення закінчених науково-технічних розробок як об'єктів інтелектуальної власності в інновації.	Науково-дослідні установи АПК
Реалізація інновацій	Виробництво і реалізація наукоємної продукції. Адаптування інновацій до аграрного виробництва.	Науково-дослідні господарства
Пропаганда та поширення інформації про інновації	Пропаганда інновацій через органи управління АПК. Інформаційне забезпечення різних організаційно-правових форм АПК. Діяльність інформаційно-консультаційних служб. Діяльність засобів масової інформації.	Органи управління АПК разом із творцями інновацій
Освоєння та дифузія інновацій	Організаційно-економічний механізм освоєння інновацій товаровиробниками. Договірні відносини товаровиробників із творцями інновацій та інформаційно-консультаційними службами. Ініціатива й активність товаровиробників. Платоспроможний попит товаровиробників на інновації.	Товаровиробники разом із творцями інновацій і ІКС АПК
Формування ефекту від освоєння інновацій	Ефективність освоєння інновацій в АПК визначається за співвідношенням додаткової продукції або прибутку, отриманих товаровиробниками, і витрат на створення (придбання) інновацій, їхнє освоєння у виробництві.	Товаровиробники

нансово-кредитної системи, які у взаємодії один з одним зумовлюють генерацію й поширення нових знань і технологій, їх фінансове забезпечення в межах аграрної галузі (рис. 2).

Ефективний розвиток інноваційних процесів в аграрному секторі відбувається при забезпеченні оптимальних взаємозв'язків у трьох відносно самостійних сферах: наука, техніка, виробництво.

Освоєння агроінновацій підприємствами галузі рослинництва поступово формує умови для прискорення науково-технічного прогресу в аграрній галузі (табл. 3) [4].

Інноваційний розвиток підприємств галузі рослинництва пов'язаний із розробкою та впровадженням інтенсивних аграрних технологій.

Для оптимального функціонування підприємств галузі рослинництва та підвищення їх конкурентоспроможності в умовах реалізації аграрної політики на ринкових засадах особливе значення має розбудова інфраструктури із залученням іноземних інвестицій, великих приватних капіталовкладень та створення аграрного кластера підприємств галузі рослинництва.

Для підвищення конкурентоспроможності підприємств галузі рослинництва суттєве значення має формування аграрних інноваційних структур. Осередком їх формування в агропромисловому комплексі України могли б стати аграрні технополіси, створені по одному в кожному з регіонів держави. Вони дозволять децентралізувати аграрний науково-технічний потенціал, стануть регіональними осередками технологічного розвитку, які об'єднають у науково-виробничому процесі аграрні заклади освіти різних рівнів, науково-дослідні інститути і станції, підприємства різних форм власності з виробництва та переробки аграрної продукції і сировини.

Необхідно створити також систему фінансового обслуговування аграрного сектора (спеціальні аграрні банки, фермерські каси взаємодопомоги), розбудувати інфраструктуру і правовий механізм для формування реальних іпотечних відносин. Слід розробити оптимальну і реальну програму державної підтримки АПК із системою спеціальних економіко-правових, фінансових і адміністративних заходів, які дозволили б, зокрема, оперативно вирішувати питання доцільності підтримки тих чи інших галузей сільськогосподарської продукції, планувати або програ-

мувати, як це має місце в інших країнах, агропромислове виробництво та структурні перетворення в ньому з урахуванням як національних, та і міжнародних аспектів [5].

Формування системи стратегічного управління розвитком галузі рослинництва неможливе без створення організаційно-управлінських структур кластерного типу. Участь підприємств галузі рослинництва у кластерних об'єднаннях, адаптованих до ринкового середовища, дозволить їм використати усі переваги концентрації та спеціалізації агропромислового виробництва.

Перевагами кластерних формувань на підприємствах галузі рослинництва є [6]:

- ефективне використання потенціалу територій, на яких концентрується виробництво продукції рослинництва, що дозволить використати ці переваги для забезпечення вищих техніко-економічних показників ефективності діяльності;
- підсилення конкурентних переваг через налагодження прямих зв'язків між учасниками кластера, що формуються для спільної діяльності з виробництва конкурентоспроможного продукту;
- доступ до інновацій, знань та «ноу-хау» (одночасно це і конкуренція партнерів та інтенсивний обмін інформацією і взаємними вимогами, які спонукають їх до запровадження інновацій).

Підвищення ефективності продукції галузі рослинництва у першу чергу пов'язано з підвищенням врожайності. Для підвищення врожайності необхідно:

- своєчасне застосування мінеральних і органічних добрив. Внесення їх у ґрунт в повному обсязі і з дотриманням технології виробництва продукції рослинництва;
- підвищення матеріальної зацікавленості в результатах праці;
- дотримання технології вирощування різних культур;
- застосування гербіцидів, з метою боротьби з бур'янами;
- впровадження більш високоврожайних і посухостійких сортів.

Позитивні перспективи розвитку підприємств галузі рослинництва в умовах прискорення інтеграційних процесів можливі за рахунок досягнення ефективного функціонування інноваційної складової

роботи даних підприємств та створення умов до кооперування і розробки заходів щодо державної фінансової підтримки.

Розробка програми розвитку аграрного бізнесу повинна включати:

- інституціональні механізми збільшення або стримування розмірів підприємств шляхом стимулювання кооперації підприємств (з відповідним зниженням ставок податків);

- введення податку на приріст капіталу.

Нова стратегія розвитку підприємств галузі рослинництва повинна відповідати перспективності розвитку сільських територій та чітко формулювати стратегічну мету.

Розв'язання проблеми виведення підприємств галузі рослинництва на інноваційний шлях розвитку вимагає проведення послідовної інноваційної політики, яка включала б низку основних стратегічних напрямів:

- стимулювання інноваційного розвитку вітчизняного сільського господарства, що в першу чергу потребує державної фінансової і законодавчої підтримки;

- збільшення зростання виробництва продукції рослинництва як бази нарощування потенціалу продовольчої безпеки країни.

Висновки з проведеного дослідження. Кожна із наведених вище проблем вимагає серйозних заходів свого вирішення – встановлення більш сприятливого інноваційно-інвестиційного клімату для підприємств галузі рослинництва та надання прямих державних

субсидій на основні види сільськогосподарського виробництва. Більшість підприємств галузі рослинництва через швидке скорочення виробничого потенціалу вимагають серйозної фінансової підтримки з боку держави навіть для досягнення стадії фінансової рівноваги. Аграрна політика повинна бути орієнтована на стійкість і зростання виробництва з урахуванням небезпеки його можливого спаду. При цьому необхідно стимулювати усі форми господарювання, які забезпечують найбільш ефективне використання ресурсів і приріст виробництва продукції рослинництва.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ukrstat.gov.ua/>.
2. Давиденко Н. М. Активізація інвестиційної діяльності в аграрному секторі економіки України / Н. М. Давиденко // Агроінком. – 2007. – № 9-10. – С. 73-76.
3. Кравчук В.О. Окремі аспекти досліджень технічного забезпечення АПК / В.О. Кравчук. – К. : УкрНДІПВТ ім. Л. Погорілого, 2008. – С. 6-7.
4. Шепельская Н.В. Как в Украине создать небольшое растениеводческое хозяйство и сделать его прибыльным / Н.В. Шепельская // Зерно. – 2006. – С. 41-43.
5. Реунов Б.В. Информационные технологии и ведение «точного сельского хозяйства» / Б.В. Реунов, акад. РАН. – Москва, 2006. – 12 с.
6. Аграрна політика в умовах ринкової трансформації економіки агропромислового комплексу : колективна монографія / [За заг. ред. П.С. Березівського]. – Львів : Львівський держ. аграр. ун-т, 2006. – 559 с.

УДК 65.011.3:658.15

Федорів Н.М.

*аспірант кафедри фінансів та фінансово-економічної безпеки
Київського національного університету технологій та дизайну*

Ващенко М.Г.

*магістр
Київського національного університету технологій та дизайну*

УПРАВЛІННЯ СИСТЕМОЮ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА У КРИЗОВИХ УМОВАХ

Стаття присвячена дослідженню системи фінансово-економічної безпеки на ДП «БМТ УА» та вдосконаленню її управління. При проведенні дослідження використовувалися методи моніторингу, порівняння узагальнених індикаторів, порівняння фактичного і нормативного значень інтегрального індикатора. У результаті проведеного дослідження здійснено оцінку фінансово-економічної безпеки ДП «БМТ УА» за допомогою декількох підходів.

Ключові слова: фінансово-економічна безпека, безпека підприємства, криза, моніторинг, узагальнені індикатори, інтегральні показники.

Федорив Н.Н., Ващенко М.Г. УПРАВЛЕНИЕ СИСТЕМОЙ ФИНАНСОВО-ЭКОНОМИЧЕСКОЙ БЕЗОПАСНОСТИ ПРЕДПРИЯТИЯ В КРИЗИСНЫХ УСЛОВИЯХ

Статья посвящена исследованию системы финансово-экономической безопасности на ДП «БМТ УА» и совершенствованию ее управления. При проведении исследования использовались методы мониторинга, сравнения обобщенных индикаторов, сравнения фактического и нормативного значений интегрального индикатора. В результате проведенного исследования осуществлена оценка финансово-экономической безопасности ДП «БМТ УА» с помощью нескольких подходов.

Ключевые слова: финансово-экономическая безопасность, безопасность предприятия, кризис, мониторинг, обобщенные индикаторы, интегральные показатели.

Fedoriv N.M., Vashchenko M.G. THE MANAGEMENT OF FINANCIAL AND ECONOMIC SECURITY SYSTEM OF ENTERPRISES IN THE CONTEXT OF CRISIS

The article deals with the research of financial and economic security system and improves management at an enterprise. The following methods have been used in the research: monitoring, comparison of generalized indicators, comparison of actual and reference values of the integral indicator. In result of research are estimated the financial and economic security SE «BMT UA» using several approaches.

Keywords: financial and economic security, enterprise security, crisis monitoring, generalized indicators, integrated indicators.